

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทวิเคราะห์ข้อมูล “สิทธิชุมชนในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง 2531 – 2553” คณะผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 1,000 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สิทธิชุมชนที่เป็นไปตามการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์หลักในการระดมทรัพยากรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร อาทิ ป่า น้ำ และที่ดินที่ยั่งยืน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อทำให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือในการต่อสู้ ซึ่งก็คือการสร้างกรอบวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่เพื่อให้เป้าหมายของการจัดสรรทรัพยากรบรรลุผล

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากตารางที่ 4.1 พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,000 คน (ร้อยละ 100) จำแนกตามพื้นที่ จำนวน 10 แห่งๆ ละ 100 คน ดังนี้

1. ป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ : จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมือง ตำบลหนองนาโพธิ์
2. ป่าชุมชนบ้านห้วยฝาง : จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผึ้ง
3. เชื้อนไชยะบุรี : จังหวัดมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ ตำบลหว้านใหญ่
4. เชื้อนยางบ้านไต้หวัน : จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม
5. ป่าชุมชนตาแก้ว : จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง
6. ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน : จังหวัดขอนแก่น อำเภอสีชมพู ตำบลดงลาน
7. ป่าชุมชนโคกหินลาด : จังหวัดมหาสารคาม อำเภอวาปีปทุม ตำบลนาข่า
8. ป่าชุมชนบ้านตากแดด : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง
9. ป่าชุมชนจอมศรี : จังหวัดอุดรธานี อำเภอเพ็ญ ตำบลจอมศรี
10. เชื้อนปากมูล : จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอโขงเจียม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนร้อยละของสมาชิกชุมชนที่ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพื้นที่

พื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
1. ป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมือง ตำบลหนองนาโพธิ์	100	100
2. ป่าชุมชนบ้านห้วยผา จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผึ้ง	100	100
3. เชื้อนไชยะบุรี จังหวัดมุกดาหาร อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ตำบลห้วยน้ำใหญ่	100	100
4. เชื้อนยางบ้านโต้น จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบ้านเหลื่อม ตำบลบ้านเหลื่อม	100	100
5. ป่าชุมชนตาแก้ว จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง	100	100
6. ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จังหวัดขอนแก่น อำเภอสหัสขันธ์ ตำบลดงลาน	100	100
7. ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม อำเภอวาปีปทุม ตำบลนาข่า	100	100
8. ป่าชุมชนบ้านตากแดด จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง	100	100
9. ป่าชุมชนจอมศรี จังหวัดอุดรธานี อำเภอเพ็ญ ตำบลจอมศรี	100	100
10. เชื้อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอโขงเจียม	100	100
รวม	1,000	100.0

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	488	48.8
หญิง	512	51.2
รวม	1,000	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 512 คน (ร้อยละ 51.2) และเพศชาย จำนวน 488 คน (ร้อยละ 48.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
35 ปี หรือต่ำกว่า	134	13.4
36 – 45 ปี	319	31.9
46 – 55 ปี	273	27.3
56 ปีขึ้นไป	272	27.2
ไม่ระบุ	2	0.2
รวม	1,000	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 319 คน (ร้อยละ 31.9) รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 46 – 55 ปี จำนวน 273 คน (ร้อยละ 27.3) อายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 272 คน (ร้อยละ 27.2) อายุ 35 ปี หรือต่ำกว่า จำนวน 134 คน (ร้อยละ 13.4) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่มีการศึกษา	148	14.8
ต่ำกว่าอนุปริญญา	646	64.6
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	126	12.6
ปริญญาตรี	66	6.6
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	14	1.4
รวม	1,000	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญา จำนวน 646 คน (ร้อยละ 64.6) รองลงมา ได้แก่ ไม่มีการศึกษา จำนวน 148 คน (ร้อยละ 14.8) และการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 126 คน (ร้อยละ 12.6) การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 66 คน (ร้อยละ 6.6) และปริญญาโทหรือสูงกว่า 14 คน (ร้อยละ 1.4) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
กลุ่มวิชาชีพ/วิชาการ : รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ	60	6.0
ลูกจ้างบริษัทเอกชน	50	5.0
อาชีพพาณิชย์กรรม : เจ้าของกิจการธุรกิจ ค้าขาย	170	17.0
อาชีพอิสระ : แรงงานฝีมือ เกษตรกร	686	68.6
ไม่ประกอบอาชีพ	34	3.4
รวม	1,000	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ ประกอบด้วย แรงงานฝีมือ เกษตรกร เป็นต้น จำนวน 686 คน (ร้อยละ 68.6) รองลงมาได้แก่ อาชีพกลุ่มพาณิชย์กรรม ประกอบด้วย เจ้าของกิจการธุรกิจ ค้าขาย เป็นต้น จำนวน 170 คน (ร้อยละ 17.0) อาชีพกลุ่มวิชาชีพ/วิชาการ ประกอบด้วย รัฐบาล รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น จำนวน 60 คน (ร้อยละ 6.0) ลูกจ้างบริษัทเอกชน จำนวน 50 คน (ร้อยละ 5) และไม่ประกอบอาชีพ 34 คน (ร้อยละ 3.4) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ (บาท/เดือน)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
รายได้		
ไม่มีรายได้	62	6.2
5,001 – 10,000 บาท	635	63.5
10,001 – 20,000 บาท	227	22.7
20,001 – 30,000 บาท	54	5.4
30,001 – 40,000 บาท	6	0.6
40,001 บาทขึ้นไป	16	1.6
รวม	1,000	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 635 คน (ร้อยละ 63.5) รองลงมาได้แก่ รายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 227 คน (ร้อยละ 22.7) ไม่มีรายได้ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 6.2) รายได้ระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 54 คน (ร้อยละ 5.4) รายได้ระหว่าง 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 16 คน (ร้อยละ 1.6) และรายได้ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 6 คน (ร้อยละ 0.6) ตามลำดับ

4.2 การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติถึงสิทธิของชุมชนไว้ในมาตรา 46, 56, 59 และ 61 ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 66 และ 67

ทั้งนี้ สิทธิชุมชนก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สังคมไทยมีปัญหาที่ท้าทายนั่นก็คือ การขัดแย้งระหว่างชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมทั่วประเทศ อันเนื่องมาจากการที่รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศมีโครงการที่เรียกว่า โครงการขนาดใหญ่ (mega – projects) ที่เข้าไปดำเนินการและส่งผลกระทบต่อชุมชนในบริเวณนั้น ทำให้เป็นที่มาของการละเมิดสิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ยกตัวอย่างกรณีโครงการขนาดใหญ่บางโครงการก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนกรณีของป่าชุมชน ซึ่งตามความเป็นจริงเมื่อมีการกล่าวถึงสิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในอดีตสิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมีเป้าหมายที่มองทรัพยากรธรรมชาติในแง่ของการเป็นแหล่งทำมาหากิน เช่น แหล่งหาของป่าเพื่อยังชีพ และก่อนที่จะมีสิทธิชุมชนที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมในแง่ของการดูแลบำรุงรักษา ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่า ที่ดิน และน้ำ รวมทั้งแม้กระทั่งหากมีเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนมาบุกรุกหรือมาละเมิดทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ก็ไม่มีสิทธิชุมชนในการที่จะไปร้องทุกข์กับกลไกรัฐที่รับผิดชอบแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ตามมาตราที่ได้กล่าวมาข้างต้นของรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ

การสอบถามสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการใช้สิทธิชุมชนตามบทบัญญัติมาตราต่างๆ ของรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณดังตารางที่ 4.7

จากตารางที่ 4.7 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$)

4.2.1 การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$)

เมื่อพิจารณารายมาตรา พบว่าค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด ได้แก่ มาตรา 46 บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมาคือ ตามมาตรา 56 บุคคลย่อมมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและการได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) และมาตราที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มาตรา 61 บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร รวมทั้งสิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ฯลฯ อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.92$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ พบว่าความคิดเห็นต่อการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในภาพรวมในทุกพื้นที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา และต่ำที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1. เขื่อนไชยะบุรี : จังหวัดมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ ตำบลหว้านใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ($\bar{X} = 4.41$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยสูงสุด คือ ตามมาตรา 46 ที่บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ($\bar{X} = 4.58$)

2. ป่าชุมชนบ้านตาเกาว์ : จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ($\bar{X} = 4.34$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยสูงสุด คือ ตามมาตรา 46 ที่บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ($\bar{X} = 4.58$)

ตารางที่ 4.7 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝาง	ตาแก้ว	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้น	ไชยะบุรี	ปากมูล		
ก. การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ 2540												
1. ตามมาตรา 46 บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน	4.40 (0.80)	4.44 (1.03)	4.58 (0.64)	4.40 (0.78)	4.58 (0.50)	4.36 (0.80)	4.36 (0.80)	41.34 (0.74)	4.58 (0.64)	4.18 (0.82)	4.38 (0.82)	มาก
2. ตามมาตรา 56 บุคคลย่อมมีส่วนกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและการได้รับการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	4.18 (0.82)	4.22 (0.84)	4.36 (0.80)	4.40 (0.80)	4.32 (0.80)	4.20 (0.80)	4.14 (0.80)	4.04 (0.80)	4.48 (0.80)	4.02 (0.80)	4.27 (0.80)	มาก
3. ตามมาตรา 59 บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารสาธารณะในความจริงหรือราชการส่วนท้องถิ่น	4.14 (0.83)	4.34 (0.77)	4.52 (0.64)	4.08 (0.75)	4.28 (0.60)	4.14 (0.94)	4.16 (0.76)	4.16 (0.76)	4.46 (0.67)	3.98 (0.11)	4.23 (0.81)	มาก
4. มาตรา 59 (ต่อ) บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วย- งานของรัฐ หน่วยราชการ ฯลฯ ทั้งที่เป็นไปตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ	4.16 (0.79)	4.12 (0.71)	4.44 (0.73)	4.04 (0.85)	4.22 (0.81)	4.20 (0.67)	4.18 (0.74)	4.16 (0.73)	4.34 (0.65)	3.81 (1.03)	4.17 (0.79)	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝา	ตาเภาว	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้น	ไชยะบุรี	ปากมูล		
5. มาตรา 61 บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร รวมทั้งสิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ ฯลฯ	4.14 (0.90)	4.06 (1.01)	3.80 (1.12)	3.90 (1.03)	3.90 (1.09)	4.20 (0.78)	3.16 (1.16)	3.90 (1.05)	4.18 (0.85)	3.99 (1.15)	3.92 (1.06)	มาก
รวม	4.20 (0.80)	4.24 (0.49)	4.34 (0.49)	4.16 (0.45)	4.26 (0.47)	4.22 (0.47)	3.91 (0.62)	4.12 (0.59)	4.41 (0.44)	4.00 (0.82)	4.19 (0.56)	มาก
ข. การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ 2550												
6. มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ	4.40 (0.75)	4.16 (0.86)	4.52 (0.67)	4.30 (0.78)	4.34 (0.68)	4.52 (0.54)	4.14 (1.01)	4.58 (0.50)	4.04 (0.92)	3.95 (0.96)	4.27 (0.82)	มาก
7. มาตรา 66 (ต่อ) บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	4.14 (0.73)	4.00 (0.98)	4.48 (0.67)	4.26 (0.77)	4.44 (0.61)	4.46 (0.64)	4.00 (0.96)	4.08 (0.75)	4.30 (0.70)	4.10 (0.93)	4.23 (0.80)	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝา	ตาแก้ว	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
8. มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือคุณภาพชีวิตของตน	3.96 (0.72)	3.94 (0.99)	4.48 (0.64)	4.26 (0.85)	4.56 (0.61)	4.46 (0.61)	3.75 (0.91)	4.14 (0.73)	4.28 (0.70)	3.89 (1.12)	4.18 (0.84)	มาก
รวม	4.17 (0.53)	4.03 (0.67)	4.49 (0.54)	4.27 (0.53)	4.45 (0.50)	4.48 (0.36)	3.97 (0.81)	4.09 (0.63)	4.30 (0.49)	3.98 (0.89)	4.22 (0.64)	มาก
ภาพรวมการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ 2540 และรัฐธรรมนูญ 2550	4.19 (0.47)	4.16 (0.50)	4.40 (0.44)	4.21 (0.41)	4.33 (0.39)	4.32 (0.33)	3.94 (0.63)	4.11 (0.57)	4.37 (0.36)	3.99 (0.82)	4.20 (0.53)	มาก

ระดับต่ำที่สุดเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ($\bar{X} = 3.91$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยสูงสุด คือ ตามมาตรา 46 ที่บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ($\bar{X} = 4.36$)

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การที่มีการบัญญัติการใช้สิทธิชุมชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นเรื่องที่ดีเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าถึงป่ามากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกร่วมว่าเป็นเจ้าของป่าไปด้วย (มาตรา 46 มาตรา 56)

นายนาวา อังคุนะ⁸³ (ป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด) กล่าวว่า “พ่อก็อ่า มันก็ดีที่มีไว้เป็นกฎหมายที่กำหนดไว้ให้เราใช้ประโยชน์จากป่า แต่เราก็ต้องร่วมรักษา ร่วมกันอนุรักษ์ และมันก็เป็น การเปิดโอกาสให้พวกเรานี้มีโอกาสเข้าถึงป่ามากขึ้น เราก็อยู่กับป่ามานาน ให้เราได้เข้าถึงป่าอย่างถูกต้อง ก็เป็นสิ่งที่ดี”

นายสมาน พินโนราช⁸⁴ (ป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม) กล่าวว่า “มันทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของป่า จึงทำให้มีความคิดที่จะไม่ทำลายป่า เป็นการให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกเรื่องป่า ชาวบ้านต่างไม่กล้าบุกเข้ามาตัดไม้ในป่า”

แต่ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็ต้องการให้ภาครัฐ เช่น กรมป่าไม้ เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแล จัดการ ป่าร่วมกับชาวบ้านด้วย เนื่องจากชาวบ้านไม่มีงบประมาณในการ ดูแล รักษา ป่าแต่เพียงลำพัง

นายดิเรก พฤษชาติ⁸⁵ (ป่าชุมชนบ้านห้วยฝาง จ.กาฬสินธุ์) กล่าวว่า “เรื่องของการให้ชุมชนดูแลจัดการป่าเองก็ดี แต่ทางกรมป่าไม้ควรจะเข้ามาดูแลอยู่เรื่อยๆ เหมือนร่วมด้วยช่วยกัน....ให้เราดูแลรักษาป่า มันก็ดี แต่เราไม่มีงบประมาณ จะให้เราดูแลอย่างไร รัฐก็ต้องช่วยสนับสนุนในการรักษาป่าด้วย”

ส่วนมาตรา 61 ที่บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับผลการพิจารณา ภายในเวลาอันสมควร รวมทั้งสิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ฯลฯ ชาวบ้านยังไม่รู้ว่า จะใช้สิทธิตามบทบัญญัตินี้อย่างไร ไม่รู้จะฟ้องร้องอย่างไร และการฟ้องร้องก็จำเป็นต้องใช้เงินซึ่งชาวบ้าน ไม่มีเงินมากพอที่จะฟ้องร้องหน่วยงานรัฐได้

นายดิเรก พฤษชาติ⁸⁶ (ป่าชุมชนบ้านห้วยฝาง จ.กาฬสินธุ์) กล่าวว่า “ให้ฟ้องอะไรกับเขา เราแค่ชาวบ้านธรรมดา... มันไม่มีงบบฯ ชาวบ้านก็ไม่อยากทำอะไร เพราะชาวบ้านก็ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ชาวบ้านจะเอาเงินที่ไหนไปฟ้องเขา”

⁸³ นายนาวา อังคุนะ. ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด. (11 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁸⁴ นายสมาน พินโนราช. ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม. (21 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁸⁵ นายดิเรก พฤษชาติ. ป่าชุมชนบ้านห้วยฝาง จ.กาฬสินธุ์. (1 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁸⁶ นายดิเรก พฤษชาติ. ป่าชุมชนบ้านห้วยฝาง จ.กาฬสินธุ์. (1 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

นายสมาน พินโนราช⁸⁷ (ป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม) กล่าวว่า “เราฟ้องรัฐไม่ได้หรอก เพราะไม่รู้จะฟ้องอย่างไร”

นายสมาน ขุนเดช⁸⁸ (ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น) กล่าวว่า “ที่ผ่านเราฟ้องอะไรเขาไม่ได้ และก็ไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ แถมยังโดนฟ้องว่าเราไปบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอีก ทหารเข้ามาจัดการหมด จะให้เราเอาอะไรไปสู้ ฟ้องก็ต้องใช้เงิน พวกเราไม่มีเงิน”

ทั้งนี้ ผลจากการสนทนากลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลทางสถิติ กล่าวคือ การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตราที่ชาวบ้านเห็นด้วยมากที่สุดคือ มาตรา 46 และมาตรา 56 ตามลำดับ ซึ่งจากการสนทนากลุ่มสามารถอธิบายได้ว่า การที่ชาวบ้านเห็นด้วยกับ 2 มาตรานี้เป็นอันดับต้น เนื่องจากการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นตามมาตรา 46 และมาตรา 56 ทำให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณสมบัติของความเป็นเจ้าของที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า และสามารถให้ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารให้กับลูกหลานของตนได้ใช้ประโยชน์ ขณะเดียวกันเมื่อมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่นก็จะช่วยดูแลป่าชุมชนของพวกเขาไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาบุกรุกทำลายป่า และทำให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่มีความคิดที่จะไปทำลายป่าชุมชนของพวกเขา

อีกทั้งยังสามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดมาตรา 61 จึงเป็นมาตราที่ชาวบ้านเห็นด้วยในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมาตราอื่นๆในเรื่องสิทธิชุมชน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวกันในกรณีของการจัดตั้งป่าชุมชนไม่ได้ใช้สิทธิชุมชนในการทำการฟ้องร้อง หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐเพราะสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการทำมาหากินเป็นสำคัญ รวมทั้งไม่มีประเด็นที่จะไปฟ้องร้องหน่วยงานรัฐ

ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มหากพิจารณาแยกประเด็นสิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า

ประเด็นในการเรียกร้อง ประเด็นในการเรียกร้องตามการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์ป่าพันธุ์ไม้ การอนุรักษ์การรักษาป่า เรื่องที่ดินทำกิน เป็นต้น แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติประเด็นการใช้สิทธิชุมชนต่างไม่ค่อยได้รับการตอบสนองจากกลไกรัฐไม่ว่าจะเป็นกรมป่าไม้ หน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาค อาทิจังหวัด รวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น และสถาบันวิจัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยในกรณีขององค์กรปกครองท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะไม่สนใจข้อเรียกร้องและไม่ให้ความร่วมมือและข้อเรียกร้องนอกจากนี้กลไกรัฐที่กล่าวมายังดำเนินการล่าช้า ประเด็นข้อเรียกร้องส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุน และนำไปแก้ไขทำให้เกิดขึ้นยืดเยื้อ และขาดความรับผิดชอบตามกลไกรัฐ

ประเด็นการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ประเด็นการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์จัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

⁸⁷ นายสมาน พินโนราช. ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม. (21 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁸⁸ นายสมาน ขุนเดช. ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 46 ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวในรูปของป่าชุมชน เห็นชอบและเห็นว่าดีที่มีการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็ทำให้ชุมชนรู้สึกมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า และชุมชนสามารถใช้ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์และทำการช่วยกันดูแลป่าชุมชนของพวกเขาทำให้ไม่มีความคิดที่จะไปทำลายป่า ขณะเดียวกันทางกลไกรัฐ อาทิ กรมป่าไม้ คอยเข้ามาดูแล

ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56 วรรคที่ 19

ส่วนใหญ่ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวในการจัดตั้งป่าชุมชนไม่ได้ทำการเรียกร้องสิทธิชุมชนในการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ โดยเหตุผลของการไม่ฟ้องร้องก็เพราะชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาไปในการทำมาหากินและบางส่วนเห็นว่าไม่มีประเด็นที่จะทำการฟ้องร้อง

ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการรับข้อมูล ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการรับข้อมูลตามมาตรา 58 เกี่ยวกับเรื่องนี้มีชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นบางชุมชนได้ใช้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลต่างๆจากหน่วยงานรัฐ แต่บางชุมชนเมื่อได้รับรู้ข้อมูลตามมาตราดังกล่าวแล้วก็ยังไม่มีความเข้าใจและไม่ได้เรียกร้องขอรับข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานรัฐแต่อย่างใด นอกจากนี้การรับข้อมูลของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นนอกจากการใช้สิทธิชุมชนตามมาตรา 58 แล้ว ยังมีการใช้ประโยชน์จากการมีเครือข่ายประสานการรับรู้ข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย

ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการได้รับข้อมูลคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยราชการ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นไปตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 59

ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิชุมชนในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 59 บางชุมชนได้รับล่าช้า บางชุมชนได้รับการชี้แจงอย่างดีทุกครั้ง บางชุมชนไม่มั่นใจว่าการให้ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลของหน่วยงานของรัฐจะชี้แจงให้ชุมชน/ชุมชนรับรู้มากน้อยแค่ไหน

ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการเสนอเรื่องการร้องทุกข์ การฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ ประเด็นในการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการเสนอเรื่องการร้องทุกข์ การฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา 61 ในภาพรวมการใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในเรื่องนี้ส่วนใหญ่ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่กล้าที่จะฟ้อง ส่วนเหตุผลที่จะไม่ฟ้องเพราะไม่รู้วิธีที่จะฟ้อง บางชุมชนไม่ฟ้องก็เพราะเห็นว่าหน่วยงานของรัฐเช่น กรมป่าไม้ เป็นเจ้านายของพวกเขา

4.2.2 การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

การใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$)

เมื่อพิจารณารายมาตรา พบว่ามาตราที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ มาตรา 66 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา คือ มาตรา 66 วรรคสอง บัญญัติว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ($\bar{X} = 4.23$) และ มาตราที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มาตรา 67 บัญญัติว่าสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยหรือคุณภาพชีวิตของ ($\bar{X} = 4.18$)

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ พบว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา และต่ำที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1) ป่าชุมชนตาแก้ว : จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ($\bar{X} = 4.49$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยสูงสุด คือ มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ ($\bar{X} = 4.52$)

2) ป่าชุมชนจอมศรี : จังหวัดอุดรธานี อำเภอเพ็ญ ตำบลจอมศรี มีค่าเฉลี่ยรองลงมา เกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ($\bar{X} = 4.48$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ ($\bar{X} = 4.52$)

3) ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน : จังหวัดขอนแก่น อำเภอสีชมพู ตำบลดงลาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุดเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ($\bar{X} = 3.97$) พิจารณารายมาตรา มาตราที่เห็นด้วยสูงสุด คือ มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ ($\bar{X} = 4.14$)

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ชาวบ้านเห็นด้วยกับการมีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชนไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะในมาตรา 66 และมาตรา 67 เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่า สิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่ปกป้องเขา ปกป้องชุมชน นายเสวียง ดอนมะละ (ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุม จังหวัดร้อยเอ็ด) กล่าวว่า “ ดินะ ที่เขามีกฎหมายมาปกป้องเรา ” ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีกัน และเริ่มให้ความสำคัญกับป่ามากขึ้น นายสมาน พินโนราช (ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม) กล่าวว่า “ชาวบ้านจะมีความสามัคคี แต่ส่วนมากพวกชาวบ้านก็เริ่มให้

ความสำคัญกับป่าขึ้นทุกวัน” เกิดการก่อตั้งกลุ่มชาวบ้านขึ้นมา นายสมาน ชุนเดช⁸⁹ (ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น) กล่าวว่า “แต่ก่อนก็ยังไม่มีการคุ้มครอง เพราะทหารเข้ามาไล่ให้เราย้ายออกจากพื้นที่ แล้วก็มาจัดพื้นที่ให้ มีการจัดการทุกอย่างให้ แต่พอช่วงหลังๆเราก็สามารถก่อตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นมาได้เอง” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองมากขึ้น นายนาวา อังคุนะ⁹⁰ (ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด) กล่าวว่า “ดีๆถือว่าเป็นการให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองหลายขึ้น”

ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มหากพิจารณาแยกรายประเด็นสิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่า

การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีอันดีของท้องถิ่น การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ตามมาตรา 66 ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้สิทธิชุมชนในการรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมร่วมกันในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติ ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้มีการใช้สิทธิชุมชนในการรวมตัวกันตามมาตรา 66 และเห็นด้วยที่จะให้มีการรวมตัวในรูปของการจัดตั้ง “คณะกรรมการ” ขึ้นมาดูแลป่าชุมชนของพวกเขา โดยบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นอยากได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐ ทั้งนี้เพราะการใช้สิทธิชุมชนเพื่อมารวมตัวกันดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายที่ต้องดูแล โดยมีเป้าหมายเพื่อการช่วยกันดูแลป่าชุมชนทำให้กลายเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน ขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นก็เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีเช่นกัน

การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเห็นว่าการมีส่วนร่วมตามมาตรา 67 เป็นเรื่องดี สำหรับชุมชนในการมีส่วนร่วมส่งเสริม คุ้มครอง ดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่ได้ นอกจากนี้ยังเป็นการปกป้องคุ้มครองชุมชนเองด้วย ขณะเดียวกันชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นทุกคนก็มีใจรักที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยทุกคนช่วยกันดูแลป่าชุมชนในพื้นที่ของตน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 4.7 พบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตราพบว่า “การใช้สิทธิชุมชน” ตามมาตรา 42 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติว่าบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า ชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีอุดมการณ์ที่แนบแน่นกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนมาอย่างยาวนาน ทั้งนี้จะสืบเนื่องมาจาก

⁸⁹ นายสมาน ชุนเดช. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹⁰ นายนาวา อังคุนะ. ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด. (11 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

การใช้ชีวิตร่วมกันของชาวชุมชนที่ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยกันจนเกิดความเอื้ออาทร ผูกพัน ระวังกัน

ส่วนการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตราปรากฏว่า “การใช้สิทธิชุมชน” ตามมาตรา 66 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่าบุคคลที่รวมตัวเป็นชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า ชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เห็นด้วยกับมาตรา 66 วรรคหนึ่ง น่าจะมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์และหลักของสิทธิชุมชนที่ตามแนวคิดนี้ ถือว่าสิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น มีลักษณะของการมีส่วนร่วม และไม่ใช้สิทธิในการครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกชน หากแต่เป็นสิทธิที่สามารถเห็นได้จากการที่ชุมชนสามารถฟื้นฟูอนุรักษ์ตลอดรวมทั้งการฟื้นฟูอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกชุมชนตลอดจนเครือข่ายท้องถิ่นรวมทั้งประชาสังคมหรือแม้แตรัฐเองก็ตาม

4.3 กลยุทธ์หลักในการระดมทรัพยากรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในการทำให้สมาชิกเข้าร่วมเคลื่อนไหวเพื่อไปสู่เป้าหมายในการจัดการทรัพยากร อาทิ ป่า น้ำ และที่ดิน ที่ยั่งยืน

กลยุทธ์หลักที่นำมาใช้ในการสอบถามชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ ได้แก่

- กลยุทธ์ด้านการได้ผลประโยชน์ร่วมกันจากการเข้ามามีส่วนร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่
- กลยุทธ์ด้านเป้าหมายที่มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จจากการเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่
- กลยุทธ์ด้านอุดมการณ์ที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ทำให้สมาชิกของขบวนการเชื่อว่าเป็นอุดมการณ์ที่ถูกต้อง
- กลยุทธ์ด้านการลดค่าใช้จ่ายหรือการลดต้นทุนที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ต้องใช้เวลาในการเคลื่อนไหวแม้จะมีค่าใช้จ่ายมาก แต่ผลตอบแทนที่จะได้รับมีผลตอบแทนมากกว่า
- กลยุทธ์ด้านความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกันจากการที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกดังกล่าวข้างต้น
- กลยุทธ์ด้านบุคคลที่เป็นแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่มีศักยภาพที่เพียงพอที่จะทำให้ข้อตกลงมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
- กลยุทธ์ด้านโอกาสทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นจากการที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ทำให้สมาชิกเกิดความคาดหวังว่ามีโอกาสที่จะสำเร็จมากพอ

- กลยุทธ์ด้านยุทธวิธีที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่นำมาใช้ทำให้สมาชิกเห็นว่ายุทธวิธีดังกล่าวมีผลต่อโอกาสที่จะเกิดความสำเร็จร่วมกันมีความเป็นไปได้สูง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในกลยุทธ์ทั้ง 8 ด้าน ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในการทำให้สมาชิกเข้าร่วมตามกลยุทธ์ดังกล่าว ปรากฏผลดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามกลยุทธ์หลักที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร อาทิ ป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน

กลยุทธ์หลักที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝาง	ตาเถาว์	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
1. การที่สมาชิกเข้าร่วมด้วยกลยุทธ์/หรือเหตุผลเพราะสมาชิกเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันของกลุ่ม/หรือของขบวนการ	4.02 (0.77)	3.26 (0.89)	3.62 (0.98)	4.20 (0.70)	4.02 (0.82)	4.16 (0.73)	3.30 (1.09)	3.34 (1.00)	3.04 (0.92)	3.90 (0.86)	3.69 (0.97)	มาก
2. กลยุทธ์ที่สมาชิกใช้การเข้าร่วมด้วย เพราะเห็นว่าเป้าหมายที่ขบวนการทางสังคมแนวใหม่กำหนดไว้มีโอกาสของความสำเร็จได้มากเพียงพอ	3.90 (0.823)	3.22 (0.97)	3.86 (0.94)	3.94 (0.84)	4.20 (0.90)	4.18 (0.63)	3.26 (1.02)	3.58 (0.97)	3.08 (1.02)	3.77 (0.99)	3.70 (0.99)	มาก
3. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะสมาชิกเห็นว่าอุดมการณ์ที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมโดยสมาชิกมีความเชื่อว่าอุดมการณ์ดังกล่าวเป็นอุดมการณ์ที่สมาชิกเชื่อว่าเป็นความถูกต้อง	3.64 (1.02)	3.10 (1.05)	3.76 (1.11)	4.24 (0.77)	4.16 (0.97)	4.04 (0.63)	3.30 (1.18)	3.46 (1.01)	2.80 (1.06)	3.68 (0.89)	3.62 (1.07)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

กลยุทธ์หลักที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝาง	ตาแก้ว	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
4. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะรูปแบบการจัดองค์กรของขบวนการทางสังคมทำให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายหรือการลดต้นทุนของพวกเขา กล่าวคือเวลาที่มีการเคลื่อนไหวสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากไม่ว่าค่าใช้จ่ายจะมาจากทางใดแต่มีโอกาสได้รับผลตอบแทนมากกว่า	3.68 (0.79)	3.24 (1.09)	3.28 (1.12)	3.70 (0.86)	3.58 (0.97)	3.86 (0.96)	2.98 (0.84)	3.18 (0.98)	3.00 (1.06)	3.53 (1.09)	3.40 (1.02)	ปานกลาง
5. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะทุกคนที่เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวข้างต้นต่างมีความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมหรือมีความเสมอภาคเหมือนเป็นเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกัน	3.92 (0.80)	3.06 (1.03)	3.64 (1.00)	4.02 (0.77)	3.98 (0.91)	3.94 (0.86)	3.40 (1.12)	3.20 (1.02)	2.82 (1.08)	3.89 (0.90)	3.59 (1.04)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ / S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวน แห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้าน หนองหลุบ	บ้าน ห้วยฝาง	ตาเภาว้	โคกหินลาด	บ้าน ตากแดด	จอมศรี		ยางบ้าน ไต้หวัน	ไชยะบุรี	ปากมูล		
6. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมด้วยเหตุผลเพราะบุคคลที่เป็นแกนนำที่เป็นตัวแทนของ ขบวนการเคลื่อนไหวมีศักยภาพที่เพียงพอที่จะทำให้การตกลงหรือข้อตกลงที่จะเกิดขึ้นมีโอกาสที่จะเกิดความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย	3.82 (0.72)	3.12 (0.77)	3.40 (0.94)	4.04 (0.80)	4.10 (0.88)	3.98 (1.03)	4.40 (0.78)	3.32 (0.97)	2.90 (1.03)	3.85 (0.85)	3.62 (0.98)	มาก
7. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะสมาชิกมองเห็นว่ามีโอกาสทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นน่าจะก่อให้เกิดความคาดหวังในความสำเร็จที่มีมากเพียงพอ	3.56 (0.92)	2.94 (1.05)	3.32 (1.01)	3.52 (0.95)	3.64 (0.96)	3.44 (1.09)	3.06 (0.93)	3.18 (0.85)	2.84 (0.99)	3.54 (0.97)	3.30 (1.01)	ปาน กลาง
8. กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะเห็นว่ายุทธวิธีที่ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนำมาใช้เป็นยุทธวิธีที่มีผลต่อโอกาสที่จะเกิดความสำเร็จร่วมกันมีความเป็นไปได้สูง	3.72 (0.81)	3.18 (0.82)	3.22 (0.93)	3.74 (0.77)	3.56 (1.03)	3.78 (0.88)	3.20 (0.98)	2.98 (0.84)	2.94 (0.91)	3.84 (0.97)	3.42 (0.95)	มาก
รวม	3.78 (0.53)	3.14 (0.62)	3.55 (0.68)	3.93 (0.38)	3.91 (0.51)	3.92 (0.51)	3.24 (0.66)	3.28 (0.64)	2.93 (0.64)	3.75 (0.63)	3.54 (0.68)	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่ากลยุทธ์หลักที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน ทั้ง 8 กลยุทธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ กลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืนนั้น กลยุทธ์ที่มีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้ 1) กลยุทธ์ที่การกำหนดเป้าหมาย นั้นคือเป้าหมายที่ขบวนการทางสังคมกำหนดไว้มีโอกาสของความสำเร็จได้มากเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.70$) 2) การที่สมาชิกเข้าร่วมด้วยกลยุทธ์/หรือเหตุผลเพราะสมาชิกเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันของกลุ่ม/หรือของขบวนการ ($\bar{X} = 3.69$) 3) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะสมาชิกเห็นว่าอุดมการณ์ที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมโดยสมาชิกมีความเชื่อว่าอุดมการณ์ดังกล่าวเป็นอุดมการณ์ที่สมาชิกเชื่อว่าถูกต้อง ($\bar{X} = 3.62$) 3) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมด้วยเหตุผลเพราะบุคคลที่เป็นแกนนำที่เป็นตัวแทนของขบวนการเคลื่อนไหวมีศักยภาพที่เพียงพอที่จะทำให้การตกลงหรือข้อตกลงที่จะเกิดขึ้นมีโอกาสที่จะเกิดความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.62$) 5) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะทุกคนที่เข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวข้างต้นต่างมีความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมหรือมีความเสมอภาคเหมือนเป็นเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกัน ($\bar{X} = 3.59$) และ 6) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะเห็นว่ายุทธวิธีที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนำมาใช้เป็นยุทธวิธีที่มีผลต่อโอกาสที่จะเกิดความสำเร็จร่วมกันมีความเป็นไปได้สูง ($\bar{X} = 3.42$) ตามลำดับ

กลยุทธ์ที่มีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยระดับปานกลาง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้ 7) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะรูปแบบการจัดองค์กรของขบวนการทางสังคมทำให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายหรือการลดต้นทุนของพวกตน กล่าวคือเวลาที่มีการเคลื่อนไหวสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ไม่ว่าค่าใช้จ่ายจะมาจากทางใดแต่มีโอกาสได้รับผลตอบแทนมากกว่า ($\bar{X} = 3.40$) และ 8) กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะสมาชิกมองเห็นว่ามีโอกาสทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นน่าจะก่อให้เกิดความคาดหวังในความสำเร็จที่มีมากเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.30$)

จำแนกตามพื้นที่ โดยเรียงลำดับจากพื้นที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1. ป่าชุมชนโคกหินลาด : จังหวัดมหาสารคาม อำเภอนาโพธิ์ ตำบลนาข่า เห็นด้วยมากที่สุดเกี่ยวกับกลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) กลยุทธ์ที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ กลยุทธ์ที่เข้าร่วมเพราะสมาชิกเห็นว่าอุดมการณ์ที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมโดยสมาชิกมีความเชื่อว่าอุดมการณ์ดังกล่าวเป็นอุดมการณ์ที่สมาชิกเชื่อว่าเป็นความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.24$)

2. ป่าชุมชนจอมศรี : จังหวัดอุดรธานี อำเภอเพ็ญ ตำบลจอมศรี เห็นด้วยระดับมากรองลงมาเกี่ยวกับกลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 3.92$) กลยุทธ์ที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ กลยุทธ์ที่สมาชิกเข้าร่วมด้วย เพราะเห็นว่าเป้าหมายที่ขบวนการทางสังคมแนวใหม่กำหนดไว้มีโอกาสของความสำเร็จได้มากเพียงพอ ($\bar{X} = 4.18$)

3. เขื่อนไชยะบุรี : จังหวัดมุกดาหาร อำเภอห้วยน้ำขาว ตำบลห้วยน้ำขาว เห็นด้วยระดับปานกลางเกี่ยวกับกลยุทธ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่ใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรป่า ที่ดิน น้ำที่ยั่งยืน โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.93$) กลยุทธ์ที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่สมาชิกใช้การเข้าร่วมด้วย เพราะเห็นว่าเป้าหมายที่ขบวนการทางสังคมแนวใหม่กำหนดไว้มีโอกาสของความสำเร็จได้มากเพียงพอ ($\bar{X} = 3.08$)

จากการ สนทนากลุ่ม พบว่า ในกรณีของการใช้กลยุทธ์หลักด้านเป้าหมายที่โอกาสจะประสบความสำเร็จมีโอกาสมากเพียงพอจึงทำให้สมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นต่างเห็นว่า หากเป้าหมายที่ตั้งไว้มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมาก สมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะไม่ลังเลใจในการที่จะเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว โดยการกำหนดเป้าหมายให้สมาชิกของขบวนการเข้าใจเป้าหมายร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ โดยรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน คือ การประชุม

นายนาวา อังคนะ⁹¹ (ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด) กล่าวว่า “เรารวมตัวกันนัดประชุมเวลามีประเด็นที่เป็นปัญหา เพื่อให้ชาวบ้านมาร่วมกันในการแสดงความคิดเห็นว่าพวกเราต้องการอย่างไร”

นายณรงค์ ศรีแก้ว⁹² (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น) กล่าวว่า “การรวมกลุ่มประชุมศึกษาหารือกันภายในชุมชนและแสดงออกถึงเจตนาหรือจุดประสงค์ของชุมชนในการต้องการที่ดินทำกินและการเข้าไปจัดการกับป่า...เอาใจเอากัน เมื่อมีการรวมตัวปรึกษาหารือกันเรียบร้อยแล้วก็จะทำตามที่ตั้งใจกันในที่ประชุม”

ขณะเดียวกันชาวบ้าน ชุมชนจะช่วยกันระดมทรัพยากรในรูปแบบของการขอรับบริจาคทรัพยากรจากหน่วยงาน จากองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยการบริจาคดังกล่าวส่วนใหญ่จะบริจาคผ่านแกนนำ หรือการจัดผ้าป่าชุมชน เพื่อระดมเงินบริจาคเพื่อใช้ในกิจกรรมของขบวนการ

นางเสวียง ดอนมาลา⁹³ (ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด) กล่าวว่า “เราระดมทรัพยากรโดยการขอรับบริจาคช่วยเหลือจากส่วนท้องถิ่น เช่น อบต.”

⁹¹ นายนาวา อังคนะ.ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด. (11 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹² นายณรงค์ ศรีแก้ว. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹³ นางเสวียง ดอนมาลา. ชาวบ้านป่าชุมชนบ้านหนองหลุบ จ.ร้อยเอ็ด. (11 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

นายณรงค์ ศรีแก้ว⁹⁴ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น) กล่าวว่า “มีการบริจาคเงินเพื่อสมทบกับแกนนำเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนไหว”

นายสมาน พินโนราช⁹⁵ (ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม) กล่าวว่า “เมื่อมีกิจกรรมก็จะขอของบจากหน่วยงานที่สนับสนุน แล้วค่อยขอบริจาคจากประชาชน ในรูปแบบก็มีผ้าป่าชุมชน”

กรณีการใช้กลยุทธ์การระดมทรัพยากรโดยชูประเด็นเรื่อง*ผลประโยชน์* จากการสนทนากลุ่มพบว่า เมื่อชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเห็นว่าพวกตนจะได้ผลประโยชน์ในรูปของผลตอบแทนที่เป็นผลได้มากกว่าผลเสีย สมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นก็จะเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว

นายสมาน ขุนเดช⁹⁶ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น) กล่าวว่า “การเข้าร่วมของกลุ่มต่างๆ ก็คือ เข้าเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก... และใช้การเสนอผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเป็นหลัก”

ในส่วนของ *แกนนำ* ก็มีบทบาทสำคัญในการระดมชาวบ้านให้มารวมกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็แกนนำในระดับอำเภอ หรือในระดับชุมชน ทั้งในลักษณะของการพยายามดึงตัวผู้นำชุมชนไปมีส่วนร่วม หรือการพูดในเชิงของการกระตุ้นจิตสำนึกให้ชุมชนมีส่วนร่วม

นายสม อัมปะโต⁹⁷ (ชาวบ้านชุมชนโคกหินลาน จ. มหาสารคาม) กล่าวว่า “แกนนำระดับอำเภอ จังหวัด เข้ามาดึงคนที่เป็ผู้นำหมู่บ้าน เข้ามาร่วมในระดับอำเภอ เพื่อสร้างให้สมาชิกรู้ว่าตัวเองมีความสำคัญกับป่า” นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า “แกนนำโน้มน้าวในการให้ชาวบ้านหันมาร่วมกลุ่มหลังจากผู้นำหมู่บ้านหมดวาระ เช่น พวกเจ้าลองคิดถ้าไม่มีป่าแล้วชุมชนเขาจะเอาหยังกิน”

การที่ชุมชนเห็นด้วยต่อการใช้กลยุทธ์หลักด้านเป้าหมายและกลยุทธ์หลักด้านผลประโยชน์นั้นมาจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่

- องค์ประกอบแรก เป็นองค์ประกอบด้านต้นทุนและกำไรหรือผลตอบแทนของการมีส่วนร่วมที่ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญของทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่จะไปกระตุ้นให้สมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว โดยองค์ประกอบด้านนี้เป็นทั้งแรงกระตุ้นร่วมและแรงกระตุ้นของบุคคล ทั้งนี้เพราะถ้าทุกคนเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าวพวกตนก็จะได้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่มีค่าที่สูงกว่าต้นทุนทางด้านร่างกาย แรงใจ และแรงงานที่แต่ละคนทุ่มเทลงไป ในแง่ดังกล่าวถือได้ว่าการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวของพวกตนคุ้มค่า
- องค์ประกอบด้านที่สอง คือ เป็นองค์ประกอบด้านทรัพยากรขององค์กรที่มีความสำคัญต่อขบวนการเคลื่อนไหว

⁹⁴ นายณรงค์ ศรีแก้ว. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹⁵ นายสมาน พินโนราช. ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน จ.มหาสารคาม. (21 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹⁶ นายสมาน ขุนเดช. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน จ.ขอนแก่น. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹⁷ นายสม อัมปะโต. ชาวบ้านชุมชนโคกหินลาน จ. มหาสารคาม. (21 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

- องค์ประกอบด้านที่สาม ได้แก่ องค์ประกอบด้านการคาดหวังในความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นถือเป็นแรงกระตุ้นในการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น

ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มหากพิจารณาแยกรายประเด็นกลยุทธ์ในการระดมทรัพยากร พบว่า การระดมทรัพยากรในรูปของการขอรับการบริจาคเงิน ส่วนใหญ่จะใช้กลยุทธ์ดังกล่าวหลากหลายวิธี อาทิเช่น การขอขบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการให้ความช่วยเหลือของท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ การบริจาคเงินผ่านแกนนำ การจัดให้มีกิจกรรมในการช่วยในการอนุรักษ์ป่าก็จะมี การขอขบประมาณจากหน่วยงานที่ทำการสนับสนุน เป็นต้น

กลยุทธ์ในการจัดรูปแบบการจัดองค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มีความสามัคคีจะใช้การจัดรูปแบบองค์กรในรูปแบบที่ “ไม่เป็นทางการ” ของการประชุมปรึกษาหารือ โดยทำกันเองโดยไม่ให้หน่วยงานราชการเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ทางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นก็ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า แต่ถ้าหากเป็นกรณีของแกนนำก็จะมี การจัดรูปแบบองค์กรในรูปของ “คณะกรรมการ” และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อาทิ ใครจะดูแลป้องกันไฟป่า ใครจะดูแลเวลาที่มีการบุกรุกเข้ามาทำลายป่า เป็นต้น

กลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึก การรับรู้ให้บุคคล กลุ่มคน และองค์กรภายนอก แกนนำบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการศรัทธาจากชาวบ้าน ดังนั้นการใช้กลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึก การรับรู้ให้บุคคล กลุ่มคน และองค์กรภายนอก จึงยังไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งที่ตามมาคือ บุคคล กลุ่มบุคคลภายนอกขาดจิตสำนึกในการเข้ามาอนุรักษ์ รักษา ป่าชุมชนของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น

การใช้กลยุทธ์ในรูปแบบของการระดมทรัพยากรผ่านเสียงตามสาย กลยุทธ์ในรูปแบบของการระดมทรัพยากรผ่านเสียงตามสาย เกี่ยวกับเรื่องนี้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นบางชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลทรัพยากรโดยการประกาศเสียงตามสาย บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้ระบบเครือข่ายภายนอกบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น พยายามระดมทรัพยากรทางด้านบุคคลให้สมาชิกตระหนักหรือรับรู้พวกตนมีความสำคัญต่อป่า

การใช้กลยุทธ์ในรูปแบบของการอธิบายผลได้หรือผลตอบแทนและผลเสีย การใช้กลยุทธ์ในรูปแบบของการอธิบายผลได้หรือผลตอบแทนและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นที่ทำให้บุคคลหรือสมาชิกลงไปพิจารณาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับเรื่องนี้ในบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเมื่อได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจทำให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นตระหนักและเข้าใจถึงผลได้ หรือผลตอบแทน หรือผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้น ไม่ทำลายป่าชุมชน สมาชิกชุมชนบางชุมชนเมื่อตระหนักเข้าใจถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับพวกตน หากพวกตนไม่เข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวก็จะได้รับผลกระทบ ผลเสียที่จะเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าการใช้กลยุทธ์หลักในการระดมทรัพยากรความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์จะมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับทรัพยากรต่างๆ ที่ขบวนการเคลื่อนไหวระดมเพื่อให้ได้มาและนำมาใช้

ให้เกิดประโยชน์ ส่วนการจะได้จำนวนมากหรือจำนวนน้อยเพียงใด แขนงนำต้องชี้ให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจในกลยุทธ์ด้านเป้าหมายที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่ชุมชน/สมาชิกชุมชนจะได้รับอันเป็นความสำเร็จจากการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหวอื่นหรือกลุ่มอื่นที่เข้ามาร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกัน

4.4 การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง เพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหา

แนวคิด ทฤษฎี การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง เป็นไปเพื่อช่วยให้ทั้งนักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน

แนวคิด ทฤษฎี นี้มาจากทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองที่ระบุว่าการศึกษาของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่มาจากสภาพทางการเมืองเปิดช่องให้มีการรวมกลุ่มกันได้ รูปของขบวนการที่ความสำเร็จและหรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอของรัฐบาล

ดังนั้นการเคลื่อนไหวของขบวนการที่ประสบความสำเร็จจึงมักจะเป็นไปตามโอกาสทางการเมืองที่เอื้ออำนวยนั่นเอง ย่อมหมายความว่า ถ้ารัฐบาลที่บริหารประเทศในขณะนั้นมีความอ่อนแอหรือไร้เสถียรภาพก็จะเอื้ออำนวยให้ขบวนการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ของสื่อของขบวนการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรดานักการเมืองตลอดจนสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวกันในรูปของขบวนการ ดังปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.9

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง เพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทางสังคมต่างได้ประเมินความสำเร็จของพวกตนที่จะเกิดขึ้นเพราะแต่ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึกตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของการเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน ($\bar{X} = 3.26$) รองลงมาคือ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเห็นว่าการจัดองค์กรของพวกตนมีเครือข่ายที่เข้าร่วมมีความหลากหลายและเข้มแข็งมากพอเปรียบเทียบกับเสมือนมีการเตรียมพร้อมของกลุ่มที่มีความพร้อมที่จะลุกขึ้นมาทำให้นักการเมืองและสังคมต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตนได้ ($\bar{X} = 3.21$) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่างให้ความสำคัญกับบริบททางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเกือบหรือเกือบหมดต่อการเคลื่อนไหวของพวกตน ($\bar{X} = 2.91$)

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ พบว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยภาพรวมเห็นด้วยระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นด้วยปานกลางที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1. เชื้อนปากมูล : จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอโขงเจียม เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน ($\bar{X} = 3.41$) และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทางสังคมต่างได้ประเมินความสำเร็จของพวกตนที่จะเกิดขึ้นเพราะแต่ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึกตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของการเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน ($\bar{X} = 3.64$)

2. ป่าชุมชนโคกหินลาด : จังหวัดมหาสารคาม อำเภอนาโพธิ์ ตำบลนาข่า เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน ($\bar{X} = 3.39$) และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทางสังคมต่างได้ประเมินความสำเร็จของพวกตนที่จะเกิดขึ้นเพราะแต่ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึกตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของการเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน ($\bar{X} = 3.64$) ซึ่งมีระดับความคิดเห็นเท่ากับ ป่าชุมชนบ้านตากแดด : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน ($\bar{X} = 3.39$) และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคคลที่เข้าร่วมกันเคลื่อนไหวเพราะมองเห็นว่าขณะนี้หน่วยงานหรือกลไกเกิดความอ่อนแอไม่เข้มแข็ง ไม่เอาใจใส่ต่อภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของพวกตน ($\bar{X} = 3.74$)

3. ป่าชุมชนตาแก้ว : จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเกี่ยวกับการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน ($\bar{X} = 2.67$) ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทางสังคมต่างได้ประเมินความสำเร็จของพวกตนที่จะเกิดขึ้นเพราะแต่ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึกตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของการเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน ($\bar{X} = 3.00$)

จากตารางที่ 4.9 การใช้ให้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง เพื่อทำให้บรรดานักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละข้อก็มีค่าเฉลี่ยปานกลางเช่นเดียวกัน ซึ่งจากตารางเห็นได้ชัดเจนว่า ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในด้านที่บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมให้ความสำคัญกับบริบททางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ก่อให้เกิดหรือเกื้อหนุนต่อการเคลื่อนไหวของพวกตน เพราะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.91$) ในทางตรงกันข้ามชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น กลับให้ความสำคัญกับการประเมินความสำเร็จของพวกตนที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวเพราะแต่ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึกตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของการเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน เพราะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.26$)

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะการเปิดพื้นที่สื่อของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน

การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่สื่อของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อช่วย ให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวน แห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้าน หนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาแก้ว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตากแดด	จอมศรี		ยางบ้าน ไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
1. บุคคลที่เข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน เป็นผลมาจากสภาวะหรือบริบท ทางการเมืองที่เปิดช่องให้มีการ รวมกลุ่มกันได้อย่างแข็งขัน	3.06 (1.01)	2.66 (1.02)	2.84 (0.93)	3.22 (1.09)	2.76 (1.15)	2.74 (1.24)	3.02 (1.03)	3.02 (0.89)	2.70 (0.90)	3.13 (1.00)	2.92 (1.04)	ปาน กลาง
2. บุคคลที่เข้ามาร่วมกันเคลื่อนไหว เพราะมองเห็นว่าขณะนี้หน่วยงาน หรือกลไกรัฐเกิดความอ่อนแอไม่ เข้มแข็ง ไม่เอาใจใส่ต่อภารกิจที่อยู่ใน ความรับผิดชอบของพวกเขา	2.88 (1.08)	2.58 (1.07)	2.36 (0.92)	3.52 (1.16)	3.74 (1.13)	2.80 (1.19)	2.92 (0.94)	3.18 (0.91)	2.74 (0.98)	3.54 (1.03)	3.03 (1.13)	ปาน กลาง
3. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการทาง สังคมต่างได้ประเมินความสำเร็จ ของพวกเขาที่จะเกิดขึ้นเพราะแต่ ละคนที่เข้าร่วมมีจิตสำนึก ตลอดจนระดับการรับรู้เหตุผลของ การเข้ามาเคลื่อนไหวร่วมกัน	3.32 (0.79)	2.92 (0.87)	3.00 (1.01)	3.64 (0.87)	3.54 (1.05)	3.06 (1.14)	3.40 (0.98)	3.16 (0.84)	2.90 (0.99)	3.64 (0.82)	3.26 (0.98)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่สื่อของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อช่วย ให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวน แห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้าน หนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาแก้ว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตากแดด	จอมศรี		ยางบ้าน ไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
4. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมเห็นว่า การเมือง ระบบการเมือง เจ้าหน้าที่ ของรัฐ รวมทั้งระบอบทางการเมือง ที่เป็นอยู่ในขณะขาดความชอบ ธรรมทางการเมืองและไร้ เสถียรภาพทางการเมือง	2.92 (1.02)	2.42 (0.85)	2.48 (1.03)	3.16 (1.01)	3.72 (1.08)	2.74 (1.32)	3.04 (1.10)	2.94 (0.95)	2.98 (1.20)	3.49 (1.18)	2.99 (1.14)	ปาน กลาง
5. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมต่างรับรู้หรือมี ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพทาง การเมืองของพวกเขาว่าพวกเขา สามารถหรือมีศักยภาพที่จะ เคลื่อนไหวเพื่อให้นักการเมืองและ สังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิด ขึ้นกับพวกเขาได้เพราะมีการเปิด พื้นที่สื่อช่วยพวกเขา	3.00 (0.94)	2.68 (1.01)	2.84 (1.07)	3.33 (1.06)	3.50 (0.88)	2.66 (1.28)	2.92 (0.87)	2.94 (0.81)	3.12 (1.06)	3.32 (1.01)	3.04 (1.04)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่สี่ของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อ ช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนัก ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวน แห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้าน หนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาแก้ว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตากแดด	จอมศรี		ยางบ้าน ไต๋น	ไชยะบุรี	ปากมูล		
6. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเห็นว่าการจัดองค์กรของ พวกตนมีเครือข่ายที่เข้าร่วมมีความ หลากหลายและเข้มแข็งมากพอ เปรียบเทียบเสมือนมีการเตรียมพร้อมของกลุ่มที่มีความพร้อมที่จะ ลุกขึ้นมาทำให้นักการเมืองและ สังคมต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิด ขึ้นกับพวกตนได้	3.12 (0.87)	3.14 (0.80)	2.58 (0.99)	3.58 (0.85)	3.54 (1.05)	3.32 (0.99)	3.32 (1.07)	2.98 (0.97)	2.90 (0.90)	3.56 (0.99)	3.21 (0.99)	ปาน กลาง
7. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมต่างให้ ความสำคัญกับบริบททางการเมือง ที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเกือบหรือ เกือบหมดต่อการเคลื่อนไหวของพวก ตน	3.18 (0.85)	2.74 (0.69)	2.58 (0.94)	3.24 (0.89)	3.00 (0.85)	2.72 (1.21)	2.88 (1.09)	2.96 (0.75)	2.58 (0.85)	3.23 (0.83)	2.91 (0.93)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่สื่อของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อ ช่วยให้นักการเมืองและสังคมตระหนัก ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวน แห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้าน หนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาแก้ว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตากแดด	จอมศรี		ยางบ้าน ไต๋น	ไชยะบุรี	ปากมูล		
8. บุคคลที่เข้าร่วมขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมต่างให้ ความสำคัญกับบริบททางการเมือง ที่เป็นอยู่ในขณะนั้นกี่อูลหรือ เกือหนุนต่อการเคลื่อนไหวของพวก ตน	3.22 (0.93)	2.82 (1.00)	2.64 (1.04)	3.36 (1.06)	3.20 (0.90)	2.58 (1.14)	2.74 (1.08)	2.88 (0.82)	2.90 (0.95)	3.40 (0.86)	2.97 (1.02)	ปาน กลาง
รวม	3.09 (0.58)	2.75 (0.51)	2.67 (0.76)	3.39 (0.51)	3.39 (0.51)	2.83 (0.82)	3.03 (0.63)	3.01 (0.51)	2.85 (0.54)	3.41 (0.55)	3.04 (0.65)	ปาน กลาง

ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มหากพิจารณาแยกรายประเด็นการใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้าง เพื่อช่วยให้เกิดการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน พบว่า

การประสบความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวกับความอ่อนแอของระบบการเมือง เกี่ยวกับเรื่องนี้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเห็นว่าโอกาสทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นของพวกเขาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวไม่มีความเกี่ยวข้องกับการที่การเมือง ระบบการเมืองในระดับชาติอ่อนแอไม่มีเสถียรภาพ หากแต่ขึ้นอยู่กับการเมืองในระดับแกนนำของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวมากกว่า กล่าวคือ หากการเมืองหรือระบบการเมืองในระดับชุมชนเข้มแข็งมีเสถียรภาพก็จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบรรลุผลหรือประสบความสำเร็จ

บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้ใช้ความเข้มแข็งของชุมชนเองเพื่อสร้างโอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างสามารถทำให้เกิดการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกเขาได้ แต่บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นก็ไม่สนใจที่จะใช้ความเข้มแข็งของชุมชนสร้างโอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อให้นักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาของพวกเขา

การใช้การประเมินความคาดหวังของสมาชิกจากการมองเห็นโอกาสที่จะสำเร็จที่จะเกิดขึ้นตามมา เมื่อเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับเรื่องนี้หากพิจารณาในภาพรวม หากชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใดก็ตามมีความร่วมมือ มีความสามัคคีระหว่างกันเป็นจำนวนมาก ก็พอจะใช้การประเมินความคาดหวังร่วมกันของสมาชิกที่มองเห็นโอกาสที่จะสำเร็จที่จะเกิดขึ้นตามมาเมื่อเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว

ระบบการเมืองที่ขาดความชอบธรรมกับความสำเร็จของการเคลื่อนไหว ต่อประเด็นคำถามที่ว่าหากระบบการเมืองที่พวกเขาดำรงอยู่ขาดความชอบธรรมย่อมมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้หรือไม่ อย่างไร เกี่ยวกับเรื่องนี้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่าหากการเมืองระบบการเมืองที่พวกเขาดำรงอยู่ขาดความชอบธรรมส่วนใหญ่จะไม่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเคลื่อนไหวของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น เพราะชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาที่เผชิญร่วมกันมากกว่าการให้ความสำคัญกับตัวแปรทางด้านการเมือง

4.5 เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ โดยใช้วิธีการสร้างกรอบวาทกรรมหรือวิธีการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมืองหรือการใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร อาทิ ที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน

การที่ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้สิทธิตามมาตรา 46, 56, 59 และ 61 ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้สิทธิตามมาตรา 66 และ 67

จากตารางที่ 4.7 ได้แสดงให้เห็นว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเห็นด้วยกับการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 46 บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนในระดับมากที่สุด ส่วนกรณีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเห็นด้วยกับการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 66 บัญญัติไว้ว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและระดับชาติในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่ทำการศึกษารู้จักสิทธิของพวกตน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่ทำการศึกษาเข้าใจและเข้าถึงสิทธิของพวกตนในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ เพื่อจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำ

นอกจากชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้รู้จักและเข้าใจ ตลอดจนเข้าถึงการใช้สิทธิชุมชนดังกล่าวแล้ว ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นยังเห็นว่าลำพังแต่เพียงการใช้สิทธิชุมชนของพวกตนตามรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ ยังมีน้ำหนักไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่มีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ดังนั้น ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นจึงใช้กลยุทธ์การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่มีความยั่งยืน ซึ่งมีทั้งหมด 8 กลยุทธ์ ดังปรากฏในตารางที่ 4.8 กลยุทธ์ในการระดมทรัพยากรที่ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเลือกใช้ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่สำคัญ อย่างน้อย 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์แรก คือ กลยุทธ์ด้านเป้าหมายที่ขบวนการเคลื่อนไหวเห็นว่ามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้มากเพียงพอ และกลยุทธ์ที่สอง คือ กลยุทธ์ด้านผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นร่วมกันของขบวนการเคลื่อนไหว ซึ่งกลยุทธ์ทั้ง 2 ประการ ได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับขบวนการ

ขณะเดียวกันชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นยังใช้โครงสร้างโอกาสทางการเมืองเพื่อช่วยทำให้บรรดานักการเมืองและสังคมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน แม้ข้อมูลทางสถิติดังตารางที่ 4.9 มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเนื่องจากชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่มีความพร้อมมากพอในการเตรียมความพร้อมในการใช้โครงสร้างโอกาสทางการเมืองในฐานะที่เป็นเงื่อนไขผลักดันหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวของพวกตน

ทั้งนี้ หากพิจารณาการใช้เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหว ผ่านการสร้างวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหว พบลักษณะการใช้เครื่องมือในการต่อสู้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 1) วิธีการสร้างกรอบวาทกรรม
- 2) วิธีการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมือง

3) การใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการใช้ทรัพยากร อาทิ ป่า ที่ดิน และน้ำที่ยั่งยืนโดยใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สาระสำคัญในการวิเคราะห์ คือการใช้เครื่องมือโดยวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าวิธีการสร้างวาทกรรมหรือวิธีการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมือง หรือการใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหว ล้วนเป็นวิธีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการใช้กลยุทธ์ในการระดมทรัพยากร และ การใช้โอกาสทางการเมืองเชิงโครงสร้างเพื่อให้บรรดานักการเมืองและสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกตน

ดังปรากฏการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในรายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามเครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม วิธีการสร้างกรอบวาทกรรมทางวัฒนธรรม หรือวิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมืองหรือการใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาเคลื่อนไหว เพื่อให้เป้าหมายในการจัดการทรัพยากร

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาเภาว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตาก แดด	จอมศรี		ยาง บ้าน ไต้	ไชยะ บุรี	ปากมูล		
1. เครื่องมือประการที่หนึ่งในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่นำมาใช้ ได้แก่ การสร้างกรอบในการให้คำนิยามปัญหาที่เป็นความเดือดร้อนของพวกตนที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม	3.30 (0.70)	2.86 (0.70)	2.70 (0.78)	3.54 (0.81)	3.26 (0.85)	2.96 (1.06)	2.94 (1.03)	3.22 (0.86)	2.84 (0.86)	3.39 (0.79)	3.10 (0.89)	ปาน กลาง
2. นอกจากเครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามข้อ 1 แล้ว ยังมีเครื่องมืออื่นๆ อาทิ คุณลักษณะของความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นเกิดจากปัญหาสังคมที่ทำให้ขบวนการมีเป้าหมายในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความชอบธรรมในการเคลื่อนไหว	3.30 (0.83)	2.92 (0.87)	2.82 (1.02)	3.42 (0.73)	3.36 (0.89)	2.70 (1.21)	3.08 (1.10)	3.18 (0.80)	3.00 (0.90)	3.45 (1.02)	3.12 (0.98)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนองหลุบ	บ้านห้วยฝ่า	ตาเกาว์	โคกหินลาด	บ้านตากแดด	จอมศรี		ยางบ้านไต้	ไชยะบุรี	ปากมูล		
3. สำหรับวิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมืองที่จะไปกระตุ้นให้จิตใจของสมาชิกมีความตื่นตัวและออกมาเคลื่อนไหววิธีการหนึ่งก็คือวิธีการเสนอทางแก้ปัญหาที่มีลักษณะเป็นวาทกรรมทางการเมือง รวมถึงการมีแผนการตลอดจนยุทธวิธีที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น	3.08 (0.94)	2.88 (0.87)	2.62 (0.98)	3.42 (1.01)	3.04 (1.10)	2.96 (1.43)	3.02 (0.97)	2.96 (0.63)	2.60 (0.90)	3.38 (0.76)	3.00 (1.01)	ปานกลาง
4. ในการนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหาตามข้อ 3 ควรจะมีการนำเสนอทางออกไว้หลากหลายทางเลือกที่มีความเหมาะสมทั้งนี้เพื่อให้ได้มีโอกาสเลือกทางเลือกหรือมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล	3.24 (0.87)	2.93 (1.01)	2.64 (1.00)	3.40 (0.80)	3.16 (0.93)	2.86 (1.17)	3.44 (1.12)	3.12 (0.74)	3.04 (0.72)	3.70 (0.81)	3.16 (0.97)	ปานกลาง
5. การสร้างกรอบการจูงใจที่จะไปช่วยกระตุ้นจิตใจของสมาชิกให้มีความตื่นตัวในการเคลื่อนไหวมีนัยที่หมายถึงการสร้างเครื่องมือในการต่อสู้ตลอดจนการจัดให้มีคำชี้แจงที่มีเหตุผลที่มีความหนักแน่นของการออกมาเคลื่อนไหว	3.44 (0.97)	3.14 (0.90)	2.88 (0.98)	3.58 (0.73)	3.20 (1.06)	2.86 (1.06)	3.14 (0.92)	2.94 (0.68)	2.86 (0.67)	3.51 (0.87)	3.16 (0.93)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ($\bar{X}$ /S.D.)										รวม	แปลผล
	ป่าชุมชน						ป่าสงวนแห่งชาติ ดงลาน	เขื่อน				
	บ้านหนอง หลุบ	บ้าน ห้วยฝา	ตาเภาว	โคกหิน ลาด	บ้าน ตาก แดด	จอมศรี		ยาง บ้าน ไต้	ไชยะ บุรี	ปากมูล		
6. เครื่องมือในการต่อสู้ตามข้อ 5 ควรมีการจัด เตรียมขึ้นมาโดยที่ควรมีการเรียงร้อยถ้อยคำ ที่มีชุดของความจริงที่นำไปสู่การกระตุ้นจิตใจให้ บุคคลออกมาเคลื่อนไหว	3.28 (0.88)	2.90 (0.76)	2.68 (1.05)	3.40 (0.96)	3.04 (1.00)	2.92 (1.25)	2.82 (1.04)	2.86 (0.83)	2.74 (0.82)	3.44 (0.97)	3.01 (1.00)	ปาน กลาง
7. การใช้ถ้อยคำที่มีการเรียงร้อยที่จะนำไปกระตุ้น จิตใจตามข้อ 6 นอกจากต้องนำไปสู่การให้ บุคคลแสดงออกโดยกระทำการตามวิธีการแก้ไข ปัญหาที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนำเสนอ ไว้	3.38 (0.90)	2.86 (0.92)	2.66 (1.11)	3.06 (0.89)	3.08 (0.82)	2.56 (1.29)	2.56 (1.01)	2.84 (0.76)	3.00 (0.98)	3.52 (0.90)	2.95 (1.01)	ปาน กลาง
8. ในการสร้างกรอบการจูงใจจะต้องมีการคำนึงถึง ประสบการณ์ที่บุคคลที่ออกมาเคลื่อนไหวมีอยู่ ร่วมกันด้วยจึงจะถือว่าการสร้างกรอบการจูงใจ ดังกล่าวมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.36 (1.08)	2.74 (1.39)	2.56 (1.03)	3.34 (1.09)	2.92 (0.96)	2.72 (1.39)	2.92 (0.82)	2.92 (0.82)	2.46 (1.05)	3.60 (0.96)	2.95 (1.13)	ปาน กลาง
รวม	3.30 (0.357)	2.91 (0.60)	2.70 (0.80)	3.40 (0.51)	3.13 (0.64)	2.82 (0.89)	2.99 (0.65)	3.01 (0.43)	2.82 (0.49)	3.50 (0.66)	3.06 (0.68)	ปาน กลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม วิธีการสร้างกรอบวาทกรรม วิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมือง การใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าที่ยั่งยืน โดยใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่าในภาพรวมมีระดับความเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบ เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการใช้วิธีการสร้างกรอบวาทกรรม วิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมือง การใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจให้สมาชิกของขบวนการออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างกรอบการจูงใจที่จะไปช่วยกระตุ้นจิตใจของสมาชิกให้มีความตื่นตัวในการเคลื่อนไหวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ ตลอดจนการจัดให้มีคำชี้แจงที่มีเหตุผลที่มีความหนักแน่นของการออกมาเคลื่อนไหว ชาวบ้านเห็นด้วยระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.16$) ซึ่งมีความเห็นด้วยเท่ากับการนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหาที่มีการนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหาไว้หลากหลายทางเลือกที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อจะได้มีโอกาสเลือกทางเลือกหรือมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมืองในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ที่ชาวบ้านเห็นด้วยระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.16$)

รองลงมาคือ การสร้างกรอบการจูงใจโดยการหยิบยกคุณลักษณะของความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้ขบวนการมีเป้าหมายในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความชอบธรรมในการเคลื่อนไหว มีระดับความคิดเห็นปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) และ การใช้ถ้อยคำที่มีการเรียงร้อยที่จะนำไปกระตุ้นจิตใจที่นำไปสู่การให้บุคคลแสดงออกโดยกระทำตามวิธีการแก้ไขปัญหาคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนำเสนอไว้เท่านั้น มีระดับความคิดเห็นปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.95$) ซึ่งมีความเห็นด้วยเท่ากับการสร้างกรอบการจูงใจที่ต้องมีการคำนึงถึงประสบการณ์ที่บุคคลที่ออกมาเคลื่อนไหวมีอยู่ร่วมกันด้วยจึงจะถือว่าการสร้างกรอบการจูงใจดังกล่าวมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีระดับความคิดเห็นปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)

เมื่อพิจารณาด้านพื้นที่ พบว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยให้ภาพรวมเห็นด้วยระดับปานกลาง ยกเว้นพื้นที่เขื่อนปากมูล ที่เห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นด้วยสูงที่สุด รองลงมา และต่ำที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1. เขื่อนปากมูล : จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอโขงเจียม เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) ระดับเห็นด้วยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหาที่หลากหลายทางเลือกที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อจะได้มีโอกาสเลือกทางเลือกหรือมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมืองในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ($\bar{X} = 3.70$)

2. ป่าชุมชนโคกหินลาน: จังหวัดมหาสารคาม อำเภอวาปีปทุม ตำบลนาซ่า เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 3.40$) ระดับเห็นด้วยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างกรอบการจูงใจที่จะไปช่วยกระตุ้นจิตใจของสมาชิกให้มีความตื่นตัวในการเคลื่อนไหวในฐานะเครื่องมือในการต่อสู้ตลอดจนการจัดให้มีคำชี้แจงที่มีเหตุผลที่มีความหนักแน่นของการออกมาเคลื่อนไหว ($\bar{X} = 3.58$)

3. ป่าชุมชนตาเกาว์ : จังหวัดสุรินทร์ อำเภอปราสาท ตำบลเชื้อเพลิง เห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.70$) ระดับเห็นด้วยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างกรอบการจูงใจที่จะไปช่วยกระตุ้นจิตใจของสมาชิกให้มีความตื่นตัวในการเคลื่อนไหวมีในฐานะเครื่องมือในการต่อสู้ตลอดจนการจัดให้มีคำชี้แจงที่มีเหตุผลที่มีความหนักแน่นของการออกมาเคลื่อนไหว ($\bar{X} = 2.88$)

จากการ **สนทนากลุ่ม** พบว่า เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวนั้น ต้องมีการสร้างนิยามปัญหาที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนที่ชัดเจน เพื่อที่จะกระตุ้นให้ชาวบ้านออกมามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว

นายสมาน ขุนเดช⁹⁸ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน) กล่าวว่า “การเสนอปัญหาของเราก็คือเป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเป็นปัญหาหลัก และให้คนที่เดือดร้อนออกมาเคลื่อนไหวร่วมกัน...ปัญหาหลักคือปัญหาที่ดินทำกิน ตลอดจนรวมถึงการเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเขาขาดความเป็นธรรมในการจัดการภาครัฐ”

การระบุคุณลักษณะของปัญหาที่เป็นที่มาของความเดือดร้อนที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ยกตัวอย่าง การจัดสรรจำนวนที่ดินของภาครัฐที่เสนอว่าจะให้และที่ชาวบ้านได้รับจริงที่จำนวนไม่ตรงกัน ก็จะกระตุ้นให้ชาวบ้านออกมามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวได้เช่นกัน

นายสมาน ขุนเดช⁹⁹ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน) กล่าวว่า “เริ่มจากการที่ทหารเข้ามาไล่ที่แล้วบอกเราว่าจะหาพื้นที่ให้ใหม่ 15 ไร่ แต่พอได้รับจริงๆคือ 7.2ไร่ และบางคนก็ไม่ได้ ยิ่งทำให้ชาวบ้านไม่พอใจและออกมา”

ทั้งนี้ การนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหาก็มีการนำเสนอทางออกหรือทางแก้ปัญหามากมายทางเลือกที่มีความเหมาะสม เพื่อจะได้มีโอกาสเลือกทางเลือกหรือมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมืองในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการต่อสู้ ซึ่งการกำหนดทางออกหรือทางแก้ปัญหานั้นอาจทำในรูปของการทำประชาคมในหมู่บ้าน เป็นต้น

นายสมาน ขุนเดช¹⁰⁰ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน) กล่าวว่า “มีส่วนในการออกมาเคลื่อนไหวต่อสู้เพราะมันเป็นตัวการที่ทำให้ชาวบ้านออกมาเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง เราจะคุยกันว่าเราจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร เขาเห็นด้วยเขาก็ออกมา”

⁹⁸ นายสมาน ขุนเดช. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

⁹⁹ นายสมาน ขุนเดช. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

¹⁰⁰ นายสมาน ขุนเดช. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

นายณรงค์ ศรีแก้ว¹⁰¹ (ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน) กล่าวว่า “การทำประชาคมในหมู่บ้านในการที่จะทำเป็นโครงการหรือกิจกรรม มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหา”

นายสมาน พินโนราช¹⁰² (ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน) กล่าวว่า “มันก็ดีถ้าเราหาทางออกไว้หลายทาง แต่กรณีของเราค่อนข้างไม่มีปัญหาอะไรที่หนักๆ แต่ก็มีวางแผนไว้หลายทาง เช่น สร้างเครือข่ายล้อมป่า สร้างรั้วล้อมป่าเป็นเขตแดนป่า

ทั้งนี้ ผลการสนทนากลุ่มหากพิจารณา**แยกรายประเด็น**เครื่องมือในการต่อสู้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้การสร้างกรอบวาทกรรมหรือการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมหรือถ้อยคำที่ไปกระตุ้นให้สมาชิกออกมาเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรบรรลุผลโดยใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่า

การสร้างกรอบในการวินิจฉัยปัญหาหรือนิยามปัญหาที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนกับพวกตน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าว เกี่ยวกับเรื่องนี้บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้วิธีร่วมมือกันระหว่างชุมชนหน่วยงานของรัฐ ช่วยในการสร้างกรอบในการวินิจฉัยปัญหา โดยพยายามจะระบุหรือชี้ปัญหาที่เกิดขึ้นออกมา อาทิ ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาแหล่งน้ำ เป็นต้น แล้วนำประเด็นปัญหานี้เป็นประเด็นนำในการสร้างแรงกระตุ้นให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่เดือดร้อนออกมารวมตัวกันเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

การระบุคุณลักษณะของปัญหาที่เป็นที่มาของความเดือดร้อน ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างมีเหตุมีผล โดยใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่มีความชอบธรรม เกี่ยวกับเรื่องนี้บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นระบุปัญหาโดยวิธีต่างๆ อาทิเช่น การใช้วิธีการลงประชามติ การใช้วิธีประชุมปรึกษาหารือและร่วมมือกัน แต่มีบางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่รู้ว่ามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้สิทธิว่าในการระบุคุณลักษณะของปัญหาความเดือนร้อนที่เกิดขึ้นกับป่าชุมชนเป็นสิทธิของพวกตน และมีความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

การสร้างกรอบตีความปัญหาที่เกิดขึ้นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมลุกขึ้นออกมามีส่วนร่วม เกี่ยวกับเรื่องนี้บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นสร้างกรอบการตีความปัญหาโดยอาศัยหน่วยงานของรัฐ อาทิ กรมป่าไม้มาตีกรอบให้ว่าควรไปทำการในรูปของขอร้องสมาชิกที่เข้าไปทำลายให้ช่วยในการอนุรักษ์ โดยหน่วยงานของรัฐมาช่วย บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้วิธีการสร้างกรอบตีความปัญหาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนโดยการลงประชามติ บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใช้วิธีการสร้างกรอบตีความปัญหาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนโดยมีการวางกฎกติกาไว้ล่วงหน้า แต่

¹⁰¹ นายณรงค์ ศรีแก้ว. ชาวบ้านป่าสงวนแห่งชาติดงลาน. (1 กรกฎาคม 2557). สนทนากลุ่ม.

¹⁰² นายสมาน พินโนราช. ชาวบ้านป่าชุมชนโคกหินลาน. (21 มิถุนายน 2557). สนทนากลุ่ม.

ไม่ว่าจะใช้วิธีการสร้างกรอบการตีความปัญหาที่เกิดขึ้นโดยวิธีใด ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นโดยภาพรวมก็จะใช้วิธีปรึกษาหารือพูดคุยระหว่างกันเป็นหลัก

การใช้วิธีการสร้างกรอบวาทกรรมในการคาดคะเนทางออกของปัญหาหรือการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ที่มีผลหรือมีส่วนในการกระตุ้นให้สมาชิกเข้าร่วมกันของขบวนการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับเรื่องนี้แกนนำของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นบางชุมชนใช้วิธีการสร้างกรอบวาทกรรมในการคาดคะเนปัญหาทางออกของปัญหาหรือการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่ไปกระตุ้นจิตสำนึกให้สมาชิกเข้าร่วมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้วิธีเข้าไปพูดคุยกับสมาชิกชุมชน แต่บางชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับแกนนำ หากแกนนำไม่รู้หรือไม่เข้าใจหรือไม่ดี (ในสายตาของสมาชิกชุมชน) การดำเนินการในการสร้างกรอบวาทกรรมเพื่อการคาดคะเนปัญหาก็จะไม่เกิดขึ้น สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นก็จะไม่เข้ามามีส่วนร่วม

การใช้วิธีการสร้างวาทกรรมในรูปของการระบุหรือชี้แจงถึงแผนการตลอดจนกลยุทธ์วิธี ที่มีความเป็นไปได้และเหมาะสมกับทางออกของปัญหาที่ได้ให้คำนิยามเอาไว้เพื่อให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมประสบผลสำเร็จหรือมีทางออก เกี่ยวกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับแกนนำชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นว่าตระหนักถึงเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน หากแกนนำของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นได้ตระหนักถึงภารกิจในเรื่องนี้มากกว่าเป็นภารกิจของพวกตนก็จะมีกรอบวาทกรรมในรูปของการออกมาชี้แจงเพื่อเสนอทางออกของปัญหา และกลยุทธ์วิธีที่เหมาะสมกับทางออกของปัญหา แต่อย่างไรก็ตามในภาพรวมโดยทั่วไปแกนนำของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมักใช้วิธีการสร้างวาทกรรมในรูปของการระบุหรือชี้แจงถึงแผน/ยุทธวิธีในการที่จะเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

วิธีการสร้างกรอบการจูงใจที่จะไปช่วยกระตุ้นจิตใจของสมาชิกให้มีความตื่นตัวในการเคลื่อนไหว โดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่สมาชิกมีส่วนร่วม รวมถึงการจัดให้มีคำชี้แจงที่มีเหตุผลหนักแน่นเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับเรื่องนี้หลายชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นก็ได้มีการดำเนินการตามที่กล่าวมาข้างต้น โดยปล่อยให้เป็นการกิจของแกนนำดำเนินการ ส่วนวิธีการสร้างกรอบวาทกรรมในรูปของการสร้างเครื่องมือในการต่อสู้มักแสดงออกในรูปของการชี้แจงการให้เหตุผลกับสมาชิกของชุมชนถึงแผนการแก้ไขปัญหาคือปัญหาเป็นสำคัญ โดยเชื่อมโยงจากรากฐานและประสบการณ์ของสมาชิกในชุมชน / ชุมชนท้องถิ่นที่มีร่วมกัน

ทั้งนี้ หากพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณว่าทำไมจึงปรากฏผลเช่นนี้ สามารถอธิบายด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การที่ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในภาพรวมเห็นว่าเครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ โดยใช้วิธีการสร้างวาทกรรมหรือวิธีการใช้วาทกรรมทางการเมืองหรือการใช้ถ้อยคำข้อความที่กระตุ้นจิตใจของสมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวให้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรให้ที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืนโดยใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อยู่ในระดับปานกลาง

น่าจะเป็นเพราะการใช้เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งทีกล่าวมาข้างต้น บรรดาแกนนำต้องมีศักยภาพหรือความสามารถและมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งเป็นอย่างดีและเข้าใจในการใช้เครื่องมือเหล่านั้น นั่นคือข้อจำกัดของแกนนำในการใช้วิธีการสร้างวาทกรรม วิธีการสร้างกรอบการจูงใจโดยใช้วาทกรรมทางการเมือง หรือการใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นในสมาชิกของขบวนการออกมาเคลื่อนไหว

การใช้เครื่องมือการต่อสู้ดังกล่าวหากจะให้ได้ผลตามเป้าหมายขบวนการเคลื่อนไหวทีกล่าวมา บรรดาแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำแนวคิดเรื่องของ “วาทกรรม” (discourse) ว่า “วาทกรรม” ในกรณีนี้มีนัยทีหมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ประกอบสร้าง/ผลิตอัตลักษณ์และความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นความรู้ความจริง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจและตระหนักว่า “วาทกรรม” ทำหน้าที่ในการประกอบสร้างความรู้ความจริงโดยใช้ภาษาในรูปของถ้อยคำ ข้อความ ทีอยู่ในรูปของวจนภาษา หรืออาจจะอยู่ในรูปของ อวัจนภาษาทีเป็นภาษาท่าทาง แต่ไม่ว่าจะในรูปแบบใด การสร้างวาทกรรมหรือการประกอบสร้างวาทกรรมจะต้องประกอบด้วย (1) อุดมการณ์/จุดยืนหรือเป้าหมาย (2) อำนาจในรูปของการบังคับให้มีการปฏิบัติตาม และ (3) ศิลปะการใช้ภาษา

(1) อุดมการณ์หรือจุดยืนหรือเป้าหมายของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นทีมารวมตัวในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ คืออุดมการณ์/จุดยืนหรือเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า หรือการทำการเปลี่ยนแปลงภายในระบบของสังคมทีเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยไม่ได้ต้องการเข้าไปยึดหรือช่วงชิงอำนาจรัฐหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งอุดมการณ์หรือจุดยืนหรือเป้าหมายของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นทีมารวมตัวกันในรูปขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ดังกล่าวก็คือ มุ่งเน้นไปที่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นของพวกตนให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

(2) “อำนาจ” หรือการบังคับให้มีการปฏิบัติตาม หากบรรดาแกนนำมีอุดมการณ์หรือจุดยืนหรือเป้าหมายดังทีกล่าวมาข้างต้นคือ การทำให้ทีชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นของพวกตนมีการเปลี่ยนแปลงในทางทีดีกว่าเดิม ในแง่ของการทำให้ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นโดยรวมได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ในกรณีนี้ก็คือการได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำทียั่งยืนและมีความเป็นธรรม โดยการเคลื่อนไหวของแกนนำต้องไม่ต่อสู้หรือช่วงชิงหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐ แต่ต้องการสร้างกฎเกณฑ์การจัดสรรทรัพยากรอันได้แก่ ที่ดิน ป่า และน้ำใหม่ให้ยั่งยืนดีขึ้นกว่าเดิม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างหรือประกอบสร้างวาทกรรมใหม่

(3) ศิลปะการใช้ภาษาในการสร้างหรือประกอบสร้างวาทกรรม หรือการสร้างกรอบวาทกรรมดังได้กล่าวมาในความหมายและการทำหน้าที่ของวาทกรรมแล้วว่า วาทกรรมทำหน้าที่ในการประกอบสร้าง โดยใช้ภาษาในรูปของถ้อยคำ ข้อความทีสามารถสื่อสารโดยสมาชิกของขบวนการสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ยุ่งยาก ในกรณีนี้บรรดาแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวใช้ภาษาทีอยู่ในรูปของถ้อยคำ ข้อความที

แสดงถึงความรู้ความจริงที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำอย่างยั่งยืนโดยใช้ภาษาที่สมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวที่เมื่อฟังแล้วนำไปสู่การกระตุ้นจิตใจของสมาชิกของขบวนการ และที่สำคัญถ้อยคำ ข้อความที่กล่าวหรือแสดงออกมาที่ชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมากับสมาชิกของขบวนการเคลื่อนไหวร่วมกัน ไม่ใช่ผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือของบรรดากลุ่มแกนนำโดยเฉพาะ

ประการที่สาม เมื่อแกนนำได้เข้าใจและเข้าถึงองค์ประกอบของวาทกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว เมื่อทำการสร้างหรือประกอบสร้างวาทกรรมต้องตั้งอยู่ที่ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) นั่นคือ ก่อนที่จะทำการผลิตวาทกรรมตามนัยที่กล่าวมาในข้อ 1 แล้ว ผู้ผลิตวาทกรรมต้องรู้ว่ากลุ่มเป้าหมายที่ตนจะผลิตหรือประกอบสร้างวาทกรรมคือกลุ่มใด ซึ่งในกรณีนี้เป็นที่รับรู้กันแล้วว่ากลุ่มเป้าหมายก็คือ สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวกันในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ดังนั้นในภาคปฏิบัติการวาทกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิต “ตัวบท” (text) หรือวาทกรรม ผู้สร้างอันได้แก่ แกนนำที่จะทำหน้าที่เป็นผู้สร้างหรือผู้ประกอบสร้าง “ตัวบท” (text) หรือตัววาทกรรม ต้องรู้ว่า “ตัวบท” ในที่นี้หมายถึงมิติหนึ่งของวาทกรรม นั่นคือเป็น “ผลผลิต” ที่มาจาก “การพูด” “การเขียน” ในขบวนการผลิต นอกจากนี้วาทกรรมยังหมายถึง ภาษาชนิดต่างๆ ที่นำมาใช้ในสถานการณ์ซึ่งในการศึกษานี้คือการกระตุ้นจิตใจของสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่มารวมตัวกันในรูปของขบวนการเคลื่อนไหวออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร อันได้แก่ ที่ดิน ป่า และน้ำมีความยั่งยืน โดยการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

หรือกล่าวอีกนัยในกรณีของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) จะเป็นกระบวนการที่มุ่งเห็นการผลิตตัวบท ซึ่งอาจจะได้แก่ วจนภาษาในรูปของ “การพูด” “การเขียน” ให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น หรือได้ยินได้ฟังแล้วอยากออกมาเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหว ซึ่งตามขั้นตอนของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมเมื่อมีการผลิต “ตัวบท” ที่นอกจากจะอยู่ในรูปของวจนภาษาดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อาจจะอยู่ในรูปของวจนภาษาคือ ภาษาท่าทางที่แสดงออกมาหลังจากมีการเผยแพร่ (distribution) ในรูปแบบต่างๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย (consumers)

โดยในการผลิตวาทกรรมดังที่กล่าวมา ผู้ผลิตหรือผู้สร้าง/ประกอบสร้าง “ตัวบท” ในที่นี้คือ คำพูดที่ไปกระตุ้นจิตใจของสมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึง “บริบททางสังคมวัฒนธรรม” (social practice) ด้วยว่าสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวเห็นด้วยหรือไม่ ถ้าคำพูดดังกล่าวหรือข้อความที่พูดออกมาเพื่อไปกระตุ้นจิตใจของสมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นให้ออกมาเคลื่อนไหวไปขัดแย้งกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม แน่นนอนคำพูดดังกล่าว ข้อความที่แกนนำสื่อสารออกไป แทนที่จะไปกระตุ้นจิตใจให้สมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นให้ออกมาเคลื่อนไหวกลับทำให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นปฏิเสธหรือไม่ยอม ในกรณีเช่นนี้ก็อาจทำให้สมาชิกของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นไม่ออกมาเข้าร่วมเคลื่อนไหวได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้เครื่องมือในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษาเครื่องมือในการต่อสู้ที่ใช้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการสร้างวาทกรรม หรือวิธีการใช้วาทกรรมทางการเมือง หรือคนใช้ถ้อยคำ ข้อความที่ไปกระตุ้นจิตใจของสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นให้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรอันได้แก่ ที่ดิน ป่า และน้ำให้เกิดความยั่งยืนโดยการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ไม่ใช่เรื่องที่ยากนัก ทั้งนี้เพราะมีกระบวนการขั้นตอนของ “ภาคปฏิบัติวาทกรรม” ที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนพอสมควร ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นของการใช้เครื่องมือในการต่อสู้ที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมระดับปานกลาง

